

A gazdasági hatások közt megismerjük a 320 millió fogyasztóból álló Egységes Európai Piac fokozatos fejlődését, amelynek során a határok megszüntetése lehetővé tette a termékek és szolgáltatások, a tőke és a munkaerő szabad áramlását a tagállamok között. A gazdasági teljesítmény növelése érdekében lebontják a fizikai, adópolitikai és műszaki határokat is, továbbá szigorú versenypolitikát vezetnek be. Ennek biztosítására lehetőség nyílik – az Európai Tanács közreműködésével – a versenyellenesnek bizonyult egyesületek és akvizíciók szankcionálására is. Az Egységes Európai Piac kedvező hatása a vállalati fúziókban, az újraszervezésekben, az összeurópai marketing kialakulásában, valamint a japán és amerikai vállalatok befektetéseiben mutatkozik meg.

A könyvnek a marketingmixhez kapcsolódó döntésekkel foglalkozó második része először a termékek és márkák menedzselésének fontosságára hívja fel a figyelmet. A márkateremtés lényege az, hogy egy alpermék olyan egyedi értékkel növekedjék, amely az összes többi versenyerterméktől megkülönbözteti. Európában néhány vezető gyártó cég igyekszik kiépíteni márka-portfólióját, s ennek révén bekerülni a közép- és kelet-európai új piacon orientált gazdasági életbe. A márkanév kiválasztása éppolyan fontos, mint a termékéletről alkalmazása. A könyvből részletesen megismerjük az új termékek piaci bevezetésének stratégiáját, és fejlesztési folyamatának menedzselését.

Az árképzési stratégiák helyes kialakításának is nagy szerepe van a marketingdöntések szempontjából. Itt figyelembe kell venni azokat a változásokat, amelyek az Egységes Európai Piac kialakulása következményeként jelentkeztek a versenyben. Megismerjük itt a reklámozás kommunikációjának folyamatát, a reklámstratégia kialakítását. Ez utóbbin belül szó van a célközönség és a célpiac megismeréséről, a célkitűzések és a reklám költségvetés meghatározásáról, valamint a médiatípus kiválasztásáról (televízió, sajtó, köztéri reklámok, mozi, rádió). A kommunikációs módszerek közt a személyes értékesítés és vásárlásosztónzés típusairól, a direktmarketing formáiról, a szponzorálás és a kiállítások szerepéről olvashatunk.

A szerző megvizsgálja a közvetítők funkcióit, és a termékeket a vevőkhöz eljuttató csatornák típusait (disztribúció). A közvetítők funkcióinak lényege, hogy a gyártók és vevők igényeit összehangolják, hogy nagy tételek kialakításával növeljék a hatékonyságot, a gyártók

és a fogyasztók közti elérhetőséget, s szakértői szolgáltatást nyújtsanak a vevőknek. Végül a könyv utolsó fejezete a szolgáltatásmarketinggel foglalkozik; a szerző ennek keretében a szolgáltatások jellegét és menedzselését, a kiskereskedelem fontos szerepét, majd a nonprofit szervezetek marketingdöntéseit, marketingtevékenységének jellemzőit tárgyalja.

Ez a vázlat szerűen rövid ismertetés azt igyekezett bemutatni, hogy a könyv mennyire részletesen tájékoztat a korszerű marketing operatív feladatairól, széles körű tevékenységéről. Áttanulmányozása egyaránt ajánlható a nem kifejezetten a marketing területén dolgozó vállalati vezetőknek, vállalkozóknak, s a marketinggel csak most ismerkedő főiskolai és egyetemi hallgatóknak. Mindazoknak, akik többet szeretnének tudni századunk második felének erről a nagyon fontos szakterületéről.

R. I.

AZ EURÓPAI KÖZÖSSÉG KERESKEDELMI JOGA

Szerkesztette: **KIRÁLY Miklós**

Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, Budapest 1998. 466 p.

Az Európai Közösség kialakulása a második világháború utáni európai helyzetre vezethető vissza, amikor a béke tartós biztosítása került előtérbe az egyesített Európa megvalósítására irányuló törekvésekben. A gondolat abból a célkitűzésből fejlődött ki, hogy a nyugat-európai államok – annyi háborúskodás után – olyan kötelekeket hozzanak létre, amelyek közöttük a háború lehetőségét véglegesen kizárják. E célkitűzés megvalósítása során felismerték, hogy a politikai integrációt gazdasági egységesítésnek kell megerősítenie a harmonikus gazdasági fejlődés, növekedés, az életszínvonal emelése érdekében. Vámunió létrehozására, az áruforgalmi mennyiségi korlátozások eltörlésére, a szolgáltatások, a munkaerő és a tőke szabad áramlásának fokozatos megteremtésére, a nemzeti piacokat felváltó egyetlen „közös piac” kialakítására törekedtek. A nemzeti gazdaságpolitikák összehangolása, az infrastruktúra és a mezőgazdaság közös politikájának, valamint a versenypolitikának egységes megszervezésére törekedtek. Erre irányultak az egymást követő nemzetközi szerződések is. A könyv részletesen bemutatja az Európai Közösség létrejöttének előzményeit, az alapszerződéseket, intézményrendszerét, kiemelve az európai integráció egyik

meghatározó jellemzőjét: a jog szerepét és a közösségi jog forrásait. A kötet szerzői közül hatan az ELTE Állam- és Jogtudományi Kar tanárai, egy pedig a Pázmány Péter Katolikus Egyetem Jog- és Államtudományi Kar tanára.

A könyv egymást követő fejezeteiben olvashatunk arról a hazai jogharmonizációs fejlődésről, amely a magyar jogrendszerben a jogalkotás, a joggyakorlat, a jogtudomány valamennyi területén jelentkezett. Megismerjük a jogharmonizáció magyar programjait, a közigazgatás korszerűsítése céljából létrehozott intézményrendszert, a magyar jogi kultúra szerepét az integrációs folyamat átvételében. A Római Szerződés cikkelyei és más jogforrások a jogharmonizáció megvalósítása céljából szigorú programot és menetrendet vázolnak fel a tagállamok közti kereskedelmet gátló akadályok elhárítására. Ezek közt a vámok eltörlése, közös vámtarifák és előírások bevezetése, a mennyiségi korlátozások eltörlése, az áruk szabad mozgása szerepel. Kiterjednek az új szabályok a munkavállalók szabad mozgására, a letelepedés (vállalkozás) és a szolgáltatások szabadságára, a tőke szabad áramlására, a belső piac hatékonyságának fokozására. Az Európai Bíróság egy konkrét ügyben megállapította például, hogy a másik tagországbeli főiskolai hallgatók számára előírt külön tandíj diszkriminációt jelent, mert akadályt gördít a szolgáltatásban (felsőoktatásban) való részesülés szabadsága elé. Az Európai Unióról szóló Maastrichti Szerződés hatálybalépése jelentős változásokat hozott a tőkemozgások szabályozásában, s új cikkelekkel váltja fel a Római Szerződés eddigi rendelkezéseit...

Az Európai Gazdasági Közösséget alapító Római Szerződés a tagállamok egész gazdaságának integrációját tűzte ki célul; a rendszer középpontjában a közös piac megteremtése, egyes közös politikák kialakítása és a tagállamok gazdaságpolitikájának egymáshoz közelítése áll. Közös kereskedelempolitika, mezőgazdasági, közlekedési politika, majd szociális jellegű közösségi politikák létrehozása szerepel a célkitűzések között. Megismerjük e politikák jogi szabályozásának sajátosságait is. A fejlődés további szakaszában a belső határok nélküli egységes piac kialakításához új közösségi politikák kidolgozása vált szükségessé az integráció teljesebb megvalósítása céljából a gazdaság és pénzügy, a szociális ügyek, oktatás, szakmai képzés és ifjúsági kérdések területén. A Maastrichti Unió Egyezmény is új közösségi politikákat vezetett be a kultúra, a közegészségügy, a fogyasztó- és egészségvédelem, a transzeurópai hálóza-

tok összekötése, az ipar, a fejlesztési együttműködés, az energia, a távközlés és a foglalkoztatás vonatkozásában. A külpolitika területén az Európai Politikai Kooperáció szabályozta a közösen létrehozandó európai külpolitikát. Az igazságügy és a belügy területén is szükséges a tagállamok szoros együttműködése: ezt követeli meg a személyek szabad mozgásából származó negatív hatások kiküszöbölése, és a közrend biztosítása.

A társasági jogi szabályok szintén megtalálhatók a közösségi jogban. Az országhatárok nélküli belső piac, a tagállamok közti eltérése indokolják a gazdasági társaságokat, a társasági jogot érintő jogharmonizációs munkálatokat. Az integrációs gazdaságpolitika része az a törekvés, hogy a gazdasági társaságok működési-szervezeti jellemzőit, a részvényesek, a hitelezők, a nyilvánosság védelmének fontosabb eszközeit közösségi szinten összehangolják. Megismerjük a Római és a Maastrichti Szerződés ezt előmozdító cikkelyeit, az elfogadott társasági jogi harmonizációs irányelveket. Ezek közt található a hitelezők védelmét szolgáló, a társaságok szétválását szabályozó, a kft.-k éves mérlegét meghatározó, a könyvviteli szabályok összehangolására utaló, a könyvvizsgálókra vonatkozó irányelvek. Szerepelnek köztük a részvénytársaságok szervezeti és irányítási struktúrájának harmonizálására irányuló törekvések is. Végül az egységes európai részvénytársaság létrehozását célzó terveket ismerjük meg a könyv ötödik fejezetében.

A könyv következő fejezetében az Európai Közösség versenyjogára, versenyszabályozására vonatkozó jogforrásokat találjuk. Ez a terület – a közös mezőgazdasági politika mellett – a legjobban kidolgozott közösségi politikának mondható, s ezért igen terjedelmes a szabályozása is. A főszabály (Római Szerződés 85. cikkelye) tiltja a vállalkozások közti olyan megállapodásokat, üzleti tevékenységeket, amelyek érinthetik a tagállamok közötti kereskedelmet, és célja a közösségi piacon a gazdasági verseny megakadályozása, korlátozása, torzítása; ez az alapja a kartelljognak is. Tilos a gazdasági erőfölényben levő vállalkozás olyan visszaélése, amely érintheti a tagállamok közötti kereskedelmet, a versenyjog a közösségi piac kiépülését és megőrzését kell, hogy szolgálja. Kiterjed a tagállami határokat átlépő export-import áruforgalom szabályozásán kívül a közösségi piac bármely részén megvalósuló tevékenységre, és vonatkozik az árukereskedelmen kívül a gazdasági-piaci aktivitások más formáira is. A továbbiakban a vállalkozásokat érintő versenyszabályok alkalmazásáról, a vállalkozások

szervezeti egyesülésének előzetes kontrolljáról olvashatunk számos, a gyakorlatban előfordult eset, a lefolytatott eljárások, a meghozott határozatok, és a vonatkozó jogszabályok kíséretében.

A nemzetközi iparjogvédelem, a szerzői jog tárgykörében a Párizsi Uniós Egyezmény 19. cikke szerint az Unió államai egymás között külön megállapodásokat kötnek az ipari tulajdon védelmére, amennyiben ezek a megállapodások nem ellentétesek az Egyezmény előírásaival. A továbbiakban megismerjük a „szellemi tulajdon” fogalmát, a verseny szabadságának követelményeit a szerzői alkotások felhasználása körében, valamint a közösségi iparjogvédelmi szabályozás dokumentumait (például az Európai Szabadalmi Rendszert és az EU Tanács 40/94. EK számú rendeletét a Közösségi Védjegyről). A közösségi szerzői jogi szabályozás keretében szó van a számítógépi programokra, a bérbeadásra és kölcsönzésre, a műholdas műsorszórásra, az adatbázisok védelmére stb. vonatkozó – különböző nemzetközi szervezetek által hozott – irányelvekről.

A könyv további fejezeteiben a polgári és kereskedelmi ügyekben a bírósági joghatóságról és a határozatok végrehajtásáról szóló Brüsszeli Egyezmény előírásairól, a szerződéses kötelek alkalmazandó jogról szóló Római Egyezmény rendelkezéseiről olvashatunk.

Végül az Európai Közösség külkapcsolatai keretében a nemzetközi szerződések fő típusairól, az Európai Közösség és Magyarország kapcsolatainak történetéről, az Európai Közösséggel és a tagállamokkal kötött társulási szerződésünkről tájékozódhatunk a könyvben. A magyar csatlakozás esélyeinek és feltételeinek tárgyalásánál a szerzők rámutatnak arra, hogy a társulási megállapodás fő funkciója a magyar alkalmazkodási folyamat felgyorsítása, a csatlakozás belső gazdasági, társadalmi, szociális, intézményi és jogi feltételeinek a megteremtése. A

legfontosabb elem az, hogy a tagság feltételezi: a jelölt vállalja a tagságból eredő kötelezettségeket, benne a politikai, a gazdasági, a pénzügyi unió célkitűzéseit (Koppenhágai nyilatkozat). Szükség van azoknak az intézményeknek a stabilitására, amelyek a demokráciát, a jogállamiságot, az emberi jogokat, valamint a kisebbségek védelmét biztosítják. Megállapítható, hogy hazánk politikailag már megérett a csatlakozásra; a további feladat az elért politikai-társadalmi értékek megőrzése, azok továbbfejlesztése – összhangban az Európai Unió tagállamai fejlődésével. Gazdasági téren Magyarország a piacgazdaság kialakításához vezető döntő lépéseket már megtette, kiépültek a piacgazdaság legfontosabb intézményei. A strukturális átalakítás teljes megvalósításához, a tulajdoni viszonyok gyökeres átrendezéséhez, a piaci mechanizmusok zavartalan működéséhez azonban hazánknak hosszabb időre van szüksége. 1997 nyarán jelent meg az Európai Közösségek Bizottságának véleménye Magyarországról és csatlakozási kérelméről. Az országunkról kialakított kép alapvetően kedvező; hazánkat olyan demokráciának és működőképes piacgazdaságnak tekinti, amely megfelelhet az integráció tagjaival szemben támasztott követelményeknek. Ennek alapján a csatlakozási tárgyalások 1998. március 30-án hivatalosan megkezdődtek...

A könyv részletesen feldolgozza az Európai Közösség gazdasági-kereskedelmi jogának kialakítására, a jogharmonizáció megteremtésére irányuló törekvéseket, bemutatja az ennek megvalósítását célzó szabályokat, egyezményeket, határozatokat. A magyar csatlakozás a közösségi jog alapos ismeretét kívánja meg a hazai gazdaság szereplőitől, s ezen túlmenően a jogi felsőoktatás tankönyve is. A mű az Oktatási Minisztérium támogatásával, a Felsőoktatási Pályázatok Irodája által lebonyolított felsőoktatási tankönyvtámogatási program keretében jelent meg.

Rubóczky István